

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА — СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

С.І. Дичковський, канд. пед. наук

Національний університет харчових технологій

Проблема продовольчої безпеки України в період трансформації її економічної системи та соціального устрою на засадах ринкових відносин є тією сферою суспільного буття, що не втрачає актуальності на будь-яких стадіях трансформаційного періоду її розвитку. Наявність як позитивних, так і негативних тенденцій у сфері виробництва і рівня споживання продовольства мають безпосередній вплив на стан добробуту і рівня життя всього населення України.

В даній сфері різновекторні процеси, що притаманні розвитку економіки країни, діють на всі складові народногосподарського комплексу, але особливо важливими є чинники, що впливають на розвиток продуктивних сил народногосподарського комплексу, зокрема тих факторів, що відносяться до сфери забезпечення продовольчої безпеки.

Потреба в продуктах харчування є однією з основних фізіологічних потреб людини. Історично виробництво продуктів харчування складало не тільки основу господарської діяльності людей, але є сферою, що визначає всю соціальну організацію людини. В цьому значенні можна говорити про те, що від того, який стан цієї сфери національного господарства, таким буде рівень розвитку суспільства і економіки.

Система національної продовольчої безпеки базується на таких принципах: самозабезпеченість, незалежність, доступність, якість. Ці характеристики слід враховувати при формуванні державної політики щодо продовольчої безпеки, вони також мають забезпечувати такі її напрями: ефективний розвиток агропромислового комплексу, зовнішньоекономічна діяльність у сфері АПК, формування доходів населення, гарантування збалансованого і якісного споживання.

Для визначення критеріїв продовольчої безпеки в країні слід ввести державну систему норм споживання, що регламентувала б основні нормативні рівні споживання населення: раціональний (нормативний), який використовується для

соціально-економічних розрахунків, і мінімально необхідний — для гарантованого забезпечення населення у надзвичайних ситуаціях.

Забезпечення ефективного функціонування системи продовольчої безпеки безпосередньо залежить від:

- стійкості підсистеми забезпечення;
- структурних змін в АПК;
- інвестиційної політики;
- формування підсистеми технічного забезпечення;
- удосконалення податкового законодавства;
- організації банківського обслуговування;
- створення товарних запасів;
- діюча система страхування урожаїв і майна підприємств АПК;
- науково-інформаційне забезпечення.

У підсистемі управління продовольчою безпекою перехід до регульованих ринкових відносин пов'язаний із трансформацією відносин власності. Це передбачає конкуренцію різних форм власності і господарювання, використання оптових продовольчих ринків, розвиток маркетингу.

Важливим елементом проведення державою агропродовольчої політики є регулювання продовольчих ринків шляхом закупівлі продукції і продовольчих інтервенцій. Важелями державного регулювання в підсистемі управління є податки, кредити, субсидії, а метод програмно-цільового планування — домінуючим у вирішенні пріоритетних проблем продовольчої безпеки країни.

Наявність багатоваріантних підходів у сфері реформування устрою України викликає необхідність розгляду проблеми з правових і системних позицій, а також із врахуванням тих змін, які пройшли в українському суспільстві протягом останніх років його розвитку, а також можливих наслідків, які можуть виникнути в результаті їх втілення в життя.

З позицій розвитку українського суспільства основні напрямки вирішення даної проблеми є в розміщенні продуктивних сил нашої держави, і основою його реалізації повинно стати формування комплексної програми розвитку регіонів, а також її адміністративних складових, а гарантом таких трансформаційних процесів повинна стати законодавча і судова гілки влади.

На основі узагальнення теоретичних і методологічних положень може бути здійснено новий підхід до формування продовольчої безпеки України з позицій синтезу регіональних можливостей з врахуванням ресурсного, природно-кліматичного, демографічного, компонентно-структурного, інноваційного та інших потенціалів, а також трансформаційних змін в системі економічних відносин.

Основними завданнями державних органів управління є своєчасне прогнозування та виявлення загроз продовольчій безпеці, мінімізація їх негативних наслідків за рахунок стратегічних запасів продовольства. Слід створити комплексну систему спостережень, збору, обробки, систематизації та аналізу інформації щодо виробництва, управління запасами і постачання продовольства, якості і безпеки харчових продуктів, споживання продовольства та харчування населення.

Також необхідно сформувати державні інформаційні ресурси у сфері забезпечення продовольчої безпеки, використовуючи сучасні засоби комунікації, а саме: Інтернет, мобільний зв'язок тощо. Також важливо організувати своєчасне інформування виробників і надання консультативних послуг державними органами та дорадчими службами щодо державних програм підтримки харчової промисловості та схем їх реалізації, механізмів регулювання ринків сільгосппродукції.